

Vzpomínky na vznik KSČ. Sborník zpracovaly Věra Holá, Jarmila Menclová, Božena Zemanová, NPL 1962, 378 stran

Vzpomínky přímých účastníků bojů strany jsou jedním z pramenů pro další zpracovávání dějin strany, neboť přinášejí často nová fakta nebo dokreslení některých méně známých událostí, a doplňují tak historické bádání osobními zkušenostmi těch, kteří boje proživali. Tím však není jejich úloha vyčerpána. Mezi historickými díly stále postrádáme více prací, které by nezkrusovaly historické události, ale poutavou a přitažlivou formou přibližovaly lidu velkou cestu a boje Komunistické strany Československa, které by byly živou učitelkou historie pro pracující, zvláště pak pro mládež. Jde již spíše o umělecká literární díla, která by všestranně a plasticky zobrazila dřívější boje, radosti i bolesti, které proživali pracující; která by přiblížila pracujícím lidský profil představitelů strany a v plastickém vyličení konkrétních událostí by učila přirozeně chápat politiku strany. Na rozhraní mezi historickou prací a uměleckým literárním dílem jsou dobré publikace vzpomínek, které mají proto své důležité místo v popularizaci dějin strany. Plní funkci, kterou často nejsou schopna splnit vědecká historická díla. Nejen, že prohlubují poznání pracujících o životě a práci strany, ale daleko spíše zároveň vzbuzují lásku k jejímu dílu, které se stává příkladem pro jejich vlastní činnost.

Cennou publikací v tomto směru je sborník *Vzpomínky na vznik KSČ*, který zajímavě a poutavě zpracovaly Věra Holá, Jarmila Menclová a Božena Zemanová. Sborník je rozdělen na tři kapitoly, ve kterých jsou zpracovány vzpomínky na nejdůležitější události období let 1917—1921, kdy se dělnická třída u nás snažila tak jako v Rusku nastoupit cestu k socialismu a kdy postupně na vlastních zkušenostech poznávala, že ideály komunismu prakticky neuskuteční bez vytvoření nové revoluční strany a důsledného rozchodu s oportunistickými sociálně demokratickými předáky.

První kapitola *Ža marxistickou levici* podává živý obraz toho, jak se vyvíjela marxistická levice, jaké boje vedli pracující proti drahotě a nezaměstnanosti, za socialismus a na obranu sovětského Ruska. Autorům se podařilo vzpomínky uspořádat tak, že čtenáři před očima ožívují rušné dny poválečného vývoje, kdy byl celý svět v pohybu, a ani u nás nebylo možné zastavit hnutí, které inspirovala Velká říjnová revoluce. Zvláště silně působí vyprávění o hnutí železničářů na obranu sovětského Ruska pod heslem *Nepustime nic* a o činnosti vznikajících dělnických rad, ve kterých dělníci viděli stejný nástroj k revolučnímu tlaku na buržoazii, jako měli ruští dělníci v sovětech.

Druhá kapitola *Prosinčová stávka* obsahuje časově nejkratší, ale událostmi nejbohatší úsek poválečných let — veliký prosinčový boj československého proletariátu v roce 1920. Uchvácení Lidového domu policií a četnictvem, boj pracujících o sídlo strany a generální stávka, ve které pracující prokazovali odhodlanost k revolučnímu boji, je jádrem této kapitoly. Pamětníci vyprávějí především o prosinčových dnech na Kladensku, v Oslavanech, v Hodoníně, ve Vrtkách a mezi zemědělským dělnictvem na Mnichovohradištsku, na Mělnicku a na Slovensku, kde boje dosáhly takové prudkosti, až přerůstaly často v přebírání moci do rukou proletariátu. Právem podávají ti, kteří na vlastních zkušenostech poznali buržoazní kriminály, živé svědectví o tom, jak byla buržoazní vláda schopna perzekvovat pracující, kteří chtěli větší kus chleba ve státě, za jehož svobodu bojovali.

Třetí kapitola *Jsme komunisty!* je věnována založení Komunistické strany Československa, kterým vrcholil vývoj dělnického hnutí v této etapě. Prosinčové události urychlily zrání dělnického hnutí u nás. Projevilo se to na jaře 1921, kdy se po postupném zformování levice mezi mládeží, na Slovensku a mezi německým revolučním proletariátem sešel ustavující sjezd Komunistické strany Československa. Pamětníci vzpomínají, jaká nesmírná radost se jich zmocnila, když byla Komunistická strana Československa ustavena. Maninská spartakiáda se pak stala v červnu první demonstrací síly právě vzniklé strany.

Autorům sborníku se podařilo v uvedených třech kapitolách poodat živý a v hlavních rysech téměř úplný obraz událostí, které proběhly v poválečném období. Zachytili dobovou atmosféru, psychózu lidí a podrobnosti, které umožňují čtenáři hlouběji poznat události, které jsou od nás vzdáleny již více než 40 let. Takový výsledek mohl být dosažen jedině za úzké spolupráce se soubory a soudružkami, kteří se ve vzpomínkách vrátili ke svým zkušenostem a zážitkům z bojů v první republice. Svým pochopením, které projevili při zrodu a zpracování vzpomínek — jak autoři v úvodu uvádějí — pomohli vytvořit práci, která bude mít důležité místo v naší propagandě a v politicko-výchovné práci.

Bude tomu tak i proto, že ve sborníku jsou zdůrazněny především ty ideové politické momenty v činnosti revolučních vůdců a celé strany, které jsou dnes aktuální. Všechny stránky jedním dechem přesvědčivě mluví o tom, že velká síla revolučních vůdců především pramení ze spojení s širokými masami dělníků a ostatních pracujících, ze schopností vystihnout jejich

náladu a smýšlení a z trpělivosti při přesvědčování a získávání jich pro revoluční boj. Ne náhodou vystupuje ve sborníku do popředí důležitá myšlenka, kterou soudruh Šmeral vložil do vinku strany na ustavujícím sjezdu: „Jsme víc než politická strana. Jsme předvoj nového života“ (str. 307). V tom je obsaženo širší a hlubší stranické pojetí, které obsahuje kritéria komunistické přeměny celého života, tvůrčí činnost za hranicemi tříd. V tom směru je sborník politicky vhodně a citlivě sestaven.

Autoři dosáhli větší ideové působnosti i tím, že přešli od dosavadních forem sborníků vzpomínek, ve kterých byly publikovány vždy vzpomínky celé a v řadě za sebou, k tematickému zpracování. Sestavili vzpomínky tak, že ličí hlavní události jednoho historického období v jejich přirozeném běhu, aniž se překrývají. Vyvarovali se tak přirozené mezerovitosti vzpomínek účastníků, k níž dochází, jestliže jsou vzpomínky publikovány celé a oddělené od sebe. Dosáhli toho, že podali vcelku jednotlý obraz dramatických událostí té doby.

Tematická forma zpracování má však i své nedostatky. Stírá do určité míry svéráznost vzpomínek jednotlivých pamětníků i jejich dílčí postřehy, které nezapadají do celkové koncepcce sborníku, jak si ji vytvořili autoři. Snaha vytvořit celkový obraz hlavních dějů se nepříznivě odráží do určité míry i v tom, že jsou např. příliš setřeny odlišnosti ve vývoji levicového hnutí v jednotlivých místech i národnostech. Přes tyto nevýhody je tematická forma zpracování vzpomínek velmi vhodná. Vzniklo tak zdařilé a působivé dílo z dějin KSČ.

Olga Štěpánková